

Intervju: Miroslav Lajčak, visoki predstavnik za BiH: “Neću pisati knjigu o BiH”

Razgovarala: Vildana Selimbegović

NEĆU PISATI KNJIGU O BIH

Najnoviji “posljednji visoki predstavnik” u ekskluzivnom intervjuu za Dane govori o reformi policije, promjeni Ustava BiH, domaćim političkim liderima, TV kanalu na hrvatskom jeziku...

DANI: Gospodine Lajčak, Vaš bosanski nastup doima se vrlo energičnim. Nedavno ste i vrlo precizno postavili rokove za dogovor o reformi policije: rekli ste da sve mora biti završeno do septembra, no potom ste sami sebe demantirali. Zašto? Jeste li u međuvremenu shvatili da dogovor o reformi policije neće biti postignut do predviđenog roka?

LAJČAK: Nisam svjestan toga da sam sebe demantirao. Ja uvijek insistiram na tome šta sam prvobitno rekao – da treba to da završimo u septembru. Od toga nikad nisam odustao. Ja sam samo rekao da to nije formalni termin koji nam je neko nametnuo. Također sam rekao da sve što nam je potrebno jeste politički sporazum koji je zasnovan na kompromisu. Za to nam ne treba šest mjeseci. Ili jesmo spremni ili nismo spremni. I obrazložio sam zašto je potrebno da se to uradi u septembru. Kraj septembra je posljednji termin za uključivanje podataka u godišnji izvještaj Evropske komisije i ulazimo u pripremu slijedećeg Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira, što znači da ako propustimo septembar, onda smo izgubili godinu. A to nam nije potrebno. Možda je problem u tom što je odmah, čim

sam rekao da je septembar taj naš termin za postizanje dogovora o reformi policije, počelo neko istraživanje – ko je to nametnuo. Zato sam objasnio da to nije nikakav formalno nametnuti rok, međutim, ja i dalje čvrsto stojim iza toga da u septembru moramo to da završimo. Od toga nikad nisam odustao. Upravo sve to što radim, radim tako, u toj dinamici, da bismo u septembru imali dogovor o reformi policije.

DANI: Uistinu, vrlo insistirate. Šta ako se to ne dogodi?

LAJČAK: Ja ne razmišljam u kategoriji šta ako se to ne dogodi.

DANI: Imate li rezervnu opciju?

LAJČAK: Rezervna opcija je stagnacija. I izolacija. I gubljenje tempa. Zato se ja, jednostavno, i ne bavim rezervnom opcijom. Tu je potrebno da se dokaže prihvatanje odgovornosti, mudrost političara da se postigne kompromis. Zašto? Jer, ovo je uvjet od kojeg Evropska unija neće da odustane i nema razloga, jer Bosna i Hercegovina želi da ide prema Evropskoj uniji. BiH mora ovaj problem da riješi. Taj problem je direktno formuliran kao uvjet za potpisivanje sporazuma. Potpisivanje sporazuma je korak na putu. Mi nemamo alternativu. Ako ne možemo to da riješimo danas, kakva je onda vjerovatnoća da ćemo da postignemo dogovor u novembru ili januaru? Nikakva. Onda smo stali, a onda idemo u izolaciju.

DANI: Sudeći po izjavama domaćih političara, mi smo, svakako, stali. I bošnjačka i srpska strana su zauzele vrlo čvrste stavove. Gdje mislite tražiti kompromis?

LAJČAK: Kompromis tražimo unutar tri evropska principa, a ja sam imao razgovor sa svim vodećim političarima u ovoj zemlji i svi su svjesni toga da imamo tri principa koja su definirana, koja ostavljaju prostor za dogovor i svi podržavaju moju namjeru da tražimo i da nalazimo dogovor unutar tih principa.

DANI: Gospodine Lajčak, recite mi Vaš stav: može li MUP RS-a opstati nakon presude Međunarodnog suda pravde u Haagu?

LAJČAK: To su dvije različite stvari u jednom pitanju. Presuda Međunarodnog suda pravde u Haagu je jasna i jasni su i njeni zaključci. Reforma policije je drugo pitanje. Naravno, sve je povezano sa svim. Sa druge strane, nemojmo da tražimo neke vještačke povezanosti. Reforma policije je pitanje čiji je cilj, naravno, funkcionalnost policije, koje je postalo za ovu zemlju uvjet na njenom putu prema EU, i to je put koji nema alternativu. Znači, hajde da ne povezujemo sve sa svim. Ja sam vidio da je tu već bilo pokušaja da se u reformu policije uključi i reforma Ustava, dakle, da se na neki način reforma ustava uvede na mala vrata. Ako ćemo još i presudu Međunarodnog suda pravde povezati sa reformom policije, onda ćemo dobiti jedan gulaš iz kojeg nema iskoraka. Hajde da riješimo svako pitanje odvojeno, kako i treba.

DANI: Vi znate da je MUP RS-a u toj presudi označen odgovornim za genocid u Srebrenici i činjenje teških ratnih zločina na ostatku prostora BiH. Dakle, to je moj razlog zbog kojeg Vas pitam za stav o MUP-u RSa, odnosno o njegovom opstanku. No, mislim da ima još argumenata za postavljanje ovakvog pitanja: o kakvoj reformi policije uopće govorimo ako je uvjet da se čuva MUP RS-a, tj. policija kojoj je nedavno Radovan Stanković išetao iz zatvora, iz Foče i entiteta?

LAJČAK: Je li Međunarodni sud pravde tražio da se ukine MUP RS-a u svojoj presudi?

DANI: Smatrate li Vi da on treba ostati zato što Međunarodni sud pravde to nije tražio?

LAJČAK: Nije bitno šta ja smatram. Bitno je da svi koji su odgovorni i koji su počinili zločine snose odgovornost. To je bitno, i to je jedan od mojih prioriteta. Na tome ja radim. Ali, hajde da rješavamo pitanja tako kako ona idu, jer ako sve ubacimo u jedan gulaš, onda ćemo biti potpuno izgubljeni. Međunarodni sud pravde je izrekao svoju presudu. Ona ima svoje pravne konsekvence, ona ima svoje moralne konsekvence. Ja sam rekao da nema bježanja od odgovornosti. Svi koji jesu krivi,

moraju da se suoče sa pravdom, moraju da snose odgovornost, a svim drugima, čija se imena nalaze na srebreničkoj listi, a nisu odgovorni, treba skinuti ljagu s imena. Upravo zbog toga sam i poduzeo neke korake u tom smislu. To je jedna stvar i nema pravde bez istine, a nema pomirenja bez pravde, i nema budućnosti bez pomirenja. To je jasno, a reforma policije je tehničko pitanje koje treba da se rješava kao tehničko pitanje. A reforma Ustava je još jedno važno političko pitanje kojeg ćemo riješiti poslije ili početi da rješavamo odmah nakon rješavanja reforme policije.

DANI: Upravo sam htjela da Vas pitam za reformu Ustava. Vi stalno ističete da je ona stvar domaće politike. Može li BiH bez ustavnih reformi u Evropsku uniju? Ako ne može, a Vi insistirate na dogovoru domaćih političara koji – kako ste se već mogli uvjeriti – niti hoće, niti mogu da se dogovore, to opet mora uraditi međunarodna zajednica.

LAJČAK: Malo je sugestivno pitanje, ali ja ću probati da trezveno odgovorim. Reforma Ustava je prijeko potrebna, prije svega, ovoj zemlji. Ona jeste na listi ovih 27 uvjeta ili pitanja koja trebaju da se riješe u toku priprema pridruživanju evropskim integracijama. Da se razumijemo, Bosna i Hercegovina, kakva je danas, je jedna malo efikasna, a previše skupa država. To svi priznaju. BiH je zemlja sa manje od četiri miliona stanovnika, a ima 14 vlada i toliko parlamenata, ima...

DANI: Četiri stotine ministara, a svaki od njih barem tri savjetnika, sekretaricu, vozača...

LAJČAK: Da. Tu se svi razumijemo. U procesu evropskih integracija, zemlja treba da ispunjava uvjete koji su u vezi s tim, recimo– da su parlamenti u stanju da usvoje stotine, hiljade propisa, a s tom efikasnošću koju sad pokazuju i Savjet ministara i parlamenti, to je nemoguća misija. Nije to da neko kaže da sa ovim Ustavom BiH ne može da ode u EU, to nije formalno, ali jasno je: da bismo ušli u EU, treba da ova

zemlja funkcionira kao moderna, efikasna, efektivna država. U tom smislu je ta reforma Ustava potrebna. I drugo: da, ja kažem da mora da bude rezultat sporazuma. Mi smo tu međunarodna zajednica, imamo svoje obaveze i svjesni smo toga. Nismo posmatrači, posebno ja kao visoki predstavnik i ne mogu da budem posmatrač. To što ja želim da kažem jeste: mi smo tu, u igri i igrat ćemo našu ulogu. Ima tu puno međunarodnih agencija koje pomažu, jer ne živite vi u vakuumu. Ali, time što ja govorim da to treba da bude domaći produkt, želim da kažem da nije naš cilj da nametnemo Ustav. Mi smo tu da pomognemo i politički i ekspertno. Ima tu puno toga što je već pripremljeno i urađeno, ali da bi zemlja poštovala svoj Ustav, ipak treba da dođe do njega vlastitim snagama.

DANI: Gospodine Lajčak, čuli ste najnovije prijetnje Milorada Dodika referendumom. Kako ćete reagirati? Hoćete li ga, kao i Vaš prethodnik, pustiti da prijeti cijeloj zemlji raspadom sve dok američki ambasador, kao što je to uradio uoči izbora, ne ode u Banju Luku i stane iza njegovih leđa čekajući da on pred novinarima prizna suverenitet zemlje u kojoj živi?

LAJČAK: Mislim da premijer Dodik ponekad najprije govori, a onda tek počne da razmišlja. To je njegov stil. Moj stil nije takav. Sa druge strane, ja imam mandat ovdje. Ja ne mislim da ulazi u moj mandat, i da je dobro za moje uspješno djelovanje, da ja javno reagiram na svaku glupost koju bilo koji političar kaže, a ima ih puno. Ja ništa drugo ne bih radio. Ja više volim način djelovanja da ja o mojim rezervama ili o mojoj kritici govorim sa njima, a govorim, ali u četiri oka. Nemojmo da zaboravimo da je Milorad Dodik legitimno izabran političar, premijer Vlade RS-a.

DANI: To niko ne osporava.

LAJČAK: On je jedan od ključnih političkih aktera u ovoj zemlji i jedan od ključnih faktora da bismo ostvarili sve to što je za ovu zemlju potrebno ostvariti. A da si šaljem poruke preko medija i da se prozivamo, da upiremo prstom, ja u

to nikad neću da se uplićem i radim na tome da bi bilo toga manje i među vašim političarima.

DANI: Šta ćete učiniti povodom zahtjeva za rekonstrukciju Vijeća ministara? Bolje rečeno: hoćete li išta učiniti?

LAJČAK: Uopće ne osjećam da ja treba da se miješam u te razgovore povodom rekonstrukcije, ali očekujem i tražim od Vijeća ministara da radi svoj posao i da ga radi bolje nego što je radio do danas.

DANI: Znatno bolje?

LAJČAK: Puno bolje. I o tome razgovaram. Imam redovne sastanke sa gospodinom Špirićem i viđam se sa članovima Vijeća ministara, redovito im govorim šta od njih očekujem, šta treba da rade i sigurno ne očekujem ovo njihovo medijsko prepucavanje. Otišli su na odmor, trebali bi da se odmaraju.

DANI: Oprostite, ali ako ćemo cijeniti po rezultatima rada – oni se odmaraju još otkad su izabrani.

LAJČAK: A dobro je da se i mi malo odmorimo od ove politike koja je nepotrebna. Oni imaju druge stvari kojima treba da se bave, a ne da se optužuju uzajamno preko medija. Hoće li oni promijeniti svoj sastav ili neće, u to ja ne ulazim, ali kakvi su rezultati njihovog truda – to me jako zanima.

DANI: Vrlo ste principijelni, recimo, kad odbijate mogućnost posebnog televizijskog kanala na hrvatskom jeziku. Zašto tu energičnost niste do sada primijenili na reformu policije?

LAJČAK: Ja je primjenjujem. Ja svaki dan posvećujem nekoliko sati mog radnog dana reformi policije. Obavio sam niz razgovora sa vašim političarima u vezi s tim. Mislim da u ovoj fazi nije potrebno, nije produktivno, ustvari, vrlo je kontraproduktivno da se ta diskusija vodi u medijima. Ja želim da se što više držimo na nivou razgovora koji nas vode prema cilju, ustvari, da kažem, do sada mi najviše energije uzima

reforma policija, iako se to možda sa strane ne vidi da je tako.

DANI: Evo zašto Vas to pitam. U javnosti se stiče dojam da ste i Vi, upravo na primjeru tog efektnog odbijanja bilo kakvog razgovora o TV kanalu, zapravo, prioritet stavili na bošnjačko-srpski dogovor, zanemarujuć i hrvatski faktor, možda i zbog činjenice da su Hrvati malobrojniji iako konstitutivan narod u BiH. Podsjetit ću Vas da su netom prije Vašeg dolaska u Sarajevo u Njashington na politički briefing pozvani Silajdžić i Dodik, a niko od predstavnika hrvatskih političkih stranaka. Razmišljate li uopće o tome?

LAJČAK: Naravno da razmišljam o tome. Ja uvijek ponavljam da u ovoj zemlji imaju tri konstitutivna naroda. Imam vrlo aktivan dijalog sa liderima hrvatskih političkih stranaka na najrazličitiji način – čujemo se telefonom veoma često, vidimo se. To je prva stvar. Druga, ja sam više puta rekao i ja to mislim da, ustvari, Hrvati umjesto toga da se žale da su oni najmanji, oni imaju jedan poseban prostor, koji proističe iz toga da su najmanji, a oni mogu taj prostor da iskoriste. Oni mogu da daju neke prijedloge ili inicijative, jer tu nema te sumnjivosti koje ima više na relaciji između srpskog i bošnjačkog naroda. A što se tiče hrvatskog televizijskog kanala, ja sam reagirao kako sam reagirao ne zato što ne želim da hrvatski narod gleda televiziju na hrvatskom jeziku, već zato što način na koji se to vodi nije ozbiljan, a to je ono što ja ne mogu tolerirati. Govori se jedno, a, zapravo, tom akcijom koja se poduzima, to samo razbija neki zakon, neki koncept koji već postoji. Ovo što oni govore, ovo što oni rade, ne vodi prema stvaranju trećeg kanala. To je destruktivno. Umjesto toga da sjednemo zajedno i da pričamo šta treba da uradimo da se Hrvati ne osjećaju nezadovoljni, šta treba da uradimo da vide televiziju Federacije kao svoju televiziju, jer ja smatram da je to način da se dođe do rezultata, vode se akcije za neku jeftinu popularnost, koje su, ustvari, destruktivne.

DANI: Vaši prethodnici su pompezno najavljivali svoje zadatke, pričali o evropskim principima, o svojim prioritetima i onda su nakon odlazaka pisali knjige, osnivali nevladine organizacije i potom u svojim nastupima vrlo ozbiljno kritizirali politiku međunarodne zajednice ovdje, Dejtonski ustav, odnos prema BiH. Koji su Vaši prioriteti i kako procjenjujete koliko su ostvarivi?

LAJČAK: Ja sam, naravno, upoznat sa tim šta su moji prethodnici uradili. Tokom mojih priprema, kao što je poznato, susreo sam se sa četvericom od pet mojih prethodnika. Imali smo ozbiljne razgovore. Svi su se trudili da pomognu ovoj zemlji i ja u to ne sumnjam. Svi su djelovali u nekim konkretnim vremenskim historijskim okolnostima. Naravno, nakon završetka mandata, imate možda neku distancu od toga šta ste radili, jer tu ste u svakodnevnoj politici, a možda, gledajući unazad, dođete do saznanja da bi neke stvari uradili na drugi način. Međutim, nema povratka. Ja sam isto tako došao da nastavim ono što sam naslijedio. Za nešto sam zahvalan mojim prethodnicima, nešto mi pravi problem. Nema smisla da špekuliram oko toga. Tu smo gdje smo i ja i ova zemlja i treba da rješavamo probleme. Ali, mogu da iskoristim ovo pitanje da kažem da ja sigurno neću pisati knjigu kad završim svoj mandat. Sigurno neću. Zaista mislim da imam, zahvaljujući ovoj poziciji, i ekskluzivne informacije i ekskluzivne kontakte. Međutim, neću da ih koristim zarad moje lične popularnosti, moje promocije, to ne bi bilo ozbiljno prema mom poslu. Ja sam diplomata, ne samo po karijeri već i po razmišljanju, metodama, i zato mislim da puno toga što znam treba da čuvam za sebe ili da koristim za dobrobit ove zemlje.

DANI: Niste mi rekli koji su Vaši prioriteti i šta mislite koliko su ostvarivi?

LAJČAK: Moji prioriteti su, prvo, reforma policije, koju treba da riješimo odmah da bismo mogli da se fokusiramo na dva pitanja koja su od strateškog značaja za ovu zemlju – evropske integracije i reforma Ustava. To prvo treba da riješimo odmah,

dok drugo i treće treba da zahvatimo što je moguće dublje – to je proces iz kojeg nema povratka, u kojem nema dvostrukog tumačenja, da svima postane jasno da je ova zemlja na pravom putu. Slijedeći prioritet je, naravno, istina, pravda, suočavanje sa prošlošću. To je jako potrebno za ovu zemlju. To su moji ključni principi. Naravno, imam i čitav niz konkretnih zadataka, ali u tom je okviru ono što ja želim da postignem: kad budem odlazio iz ove zemlje, da nema sumnje da je BiH na putu prema tome da postane jedna moderna, evropska, politički stabilna, ekonomski prosperitetna, demokratska zemlja.

DANI: Koji procent uspjeha sebi dajete?

LAJČAK: Ja sebi ne dajem procenete uspjeha. Jednostavno razmišljam o tome šta treba da se uradi, a toga ima stalno.

DANI: U kojim procentima mislite da ćete to ostvariti?

LAJČAK: Ja sam perfekcionista, ja uvijek tražim 100 posto.

DANI: Imate, dakle, nešto zajedničko sa Silajdžićem.